

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4CdoR/13/2023
Identifikačné číslo spisu: 5720204392
Dátum vydania rozhodnutia: 24.10.2023
Meno a priezvisko: JUDr. Nora Halmová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2023:5720204392.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloleté dieťa: P.G. Š., narodený XX. P. XXXX, zastúpený kolíznym opatrovníkom: Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Martin, Novomeského 4, Martin, dieťa rodičov: matky F. F., narodenej XX. U. XXXX, P., J.. W. Č.. XXXX/X, t. č. P., J.. M. Č.. XX, zastúpenej spoločnosťou AK JUDr. Repáň a partneri, s. r. o., Martin, ul. M. R. Štefánika č. 25, a otca P. Š., narodeného XX. E. XXXX, W. Č.. XX, t. č. P., J.. P. Č.. XX, zastúpeného advokátkou JUDr. Ing. Martinou Kiseľovou, Martin, ul. Pavla Mudroňa č. 26, v konaní o návrhu otca a matky na úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu, vedenom na Okresnom súde Martin, o dovolaní otca maloletého dieťaťa proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 23. marca 2023 sp. zn. 9CoP/58/2022-309, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline z 23. marca 2023 sp. zn. 9CoP/58/2022-309 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d Ľ a š i e k o n a n i e .

Odôvodnenie

1. Okresný súd Martin (ďalej aj „súd prvej inštancie, resp. prvoinštančný súd“) rozsudkom z 26. septembra 2022 č. k. 9P/211/2020-252 zveril výrokom č. 1 maloletého P. do osobnej starostlivosti otca na obdobie štyroch mesiacov od právoplatnosti rozsudku.

Výrokom č. 2 rozhodol, že obaja rodičia b u d ú o p r á v n e n í maloleté dieťa zastupovať a spravovať jeho majetok.

Výrokom č. 3 rozhodol, že matka j e p o v i n n á platiť výživné pre maloletého vo výške 80 eur mesačne splatné vždy do 15-teho dňa v mesiaci vopred k rukám otca s účinnosťou od 19.07.2022 do uplynutia štyroch mesiacov od právoplatnosti rozsudku.

Výrokom č. 4 rozhodol, že zameškané výživné pre maloletého za obdobie od 19.07.2022 do 31.10.2022 vo výške 163,82 eur j e m a t k a p o v i n n á splácať po 20 eur mesačných splátkach spolu s bežným výživným pod následkom straty výhody splátok.

Výrokom č. 5 rozhodol, že matka j e o p r á v n e n á stretávať sa s maloletým počas štvormesačného obdobia od právoplatnosti rozsudku každý nepárny týždeň v kalendárnom roku od stredy, kedy si ho prevezme po vyučovaní zo školského zariadenia, v prípade školských prázdnin od otca o 15.00 hod. v mieste jeho bydliska, do nasledujúceho pondelka, kedy ho zavedie pred vyučovaním do školského

zariadenia, v prípade školských prázdnin o 08.00 hod. otcovi v mieste jeho bydliska.

Výrokom č. 6 rozhodol, že otec je p o v i n n ý maloletého na styk riadne a včas pripraviť a odovzdať matke.

Výrokom č. 7 rozhodol, že po uplynutí obdobia štyroch mesiacov sa maloletý z v e r u j e do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, ktorí ho budú zastupovať a spravovať jeho majetok.

Výrokom č. 8. rozhodol, že striedavá osobná starostlivosť b u d e p r e b i e h a ť v týždenných intervaloch nasledovne: 8.1 Matka b u d e z a b e z p e č o v a ť starostlivosť o maloletého od piatku každého párneho kalendárneho týždňa, kedy si ho prevezme po vyučovaní zo školského zariadenia a v prípade školských prázdnin od otca o 15.00 hod. v mieste jeho bydliska, do piatku každého nepárneho kalendárneho týždňa do prevzatia maloletého otcom zo školského zariadenia a v prípade školských prázdnin do 15.00 hod.

8.2 Otec b u d e z a b e z p e č o v a ť starostlivosť o maloletého od piatku každého nepárneho kalendárneho týždňa, kedy si ho prevezme po vyučovaní zo školského zariadenia a v prípade školských prázdnin od matky o 15.00 hod. v mieste jej bydliska, do piatku každého párneho kalendárneho týždňa do prevzatia maloletého matkou zo školského zariadenia a v prípade školských prázdnin do 15.00 hod.

8.3 Obaja rodičia s ú p o v i n n í maloletého riadne a včas pripraviť a odovzdať druhému rodičovi.

Výrokom č. 9 rozhodol, že otec j e p o v i n n ý platiť počas striedavej osobnej starostlivosti matke výživné vo výške 100 eur mesačne splatné vždy do 15-teho dňa v mesiaci vopred k rukám matky s účinnosťou od právoplatnosti striedavej osobnej starostlivosti.

Výrokom č. 10 rozhodol, že daňový bonus b u d e p o b e r a ť otec a matka b u d e p o b e r a ť prídavok na dieťa.

Výrokom č. 11. rozhodol že žiaden z účastníkov n e m á n á r o k na náhradu trov konania. Svoje rozhodnutie prvoinštančný súd právne odôvodnil s poukazom na ustanovenia § 24, § 36, § 62 Zákona o rodine, resp. o trovách rozhodol v zmysle § 52 CMP. V odôvodnení rozhodnutia súd uviedol, že rodičia maloletého dieťaťa nie sú manželia, avšak do decembra 2019 približne desať rokov žili v spoločnej domácnosti na adrese P., M. XX. Vzhľadom na vzájomné nezhody otec maloletého opustil spoločnú domácnosť a matka s P. ostala bývať v byte na uvedenej adrese. Uznesením Okresného súdu Martin zo dňa 11. júla 2022 bol maloletý P. zverený dočasne do starostlivosti otca a matka bola zviazaná nahradiť výživné vo výške 30 % zo sumy životného minima a zároveň bol upravený styk maloletého s matkou. Uvedené predbežné opatrenie súd nariadil po tom, ako opakovane bola v bydlisku matky a maloletého dieťaťa prostredníctvom polície riešená starostlivosť o dieťa, nakoľko bolo podozrenie, že matka bola v čase starostlivosti o dieťa pod vplyvom alkoholu. Dychovej skúške sa však odmietla podrobiť. V priebehu konania súd po vykonanom dokazovaní dospel k záveru, že matka nekonzumuje alkohol v nadmernom množstve. Zo správy opatrovníka súd zistil, že dieťa má kladný vzťah k obidvom rodičom. Vo vzťahu k matke je však zaťažený strachom a obavami v situáciách, keď je matka pod vplyvom alkoholu. Konfliktná je však komunikácia medzi rodičmi, čo vníma aj maloleté dieťa. V záujme potreby maloletého dieťaťa je však vhodné vytvoriť a udržiavať vzťahy s oboma rodičmi a tieto posilňovať. Čo sa týka výšky vyživovacej povinnosti, vychádzal súd zo schopností a možností oboch rodičov a následne na to upravil výšku vyživovacej povinnosti, či už zo strany matky, pokiaľ dieťa bolo zverené do starostlivosti otca alebo pri striedavej osobnej starostlivosti výživné zo strany otca, ktoré pre maloletého bude poskytovať v čase, keď dieťa bude u matky.

2. Krajský súd v Žiline (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie otca rozsudkom z 23. marca 2023 sp. zn. 9CoP/58/2022 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania. V dôvodoch svojho rozhodnutia skonštatoval, že preskúmaním napadnutého rozsudku, prislúchajúceho spisového materiálu a obsahu odvolania súd prvej inštancie vo veci samej v dostatočnom rozsahu zistil skutočnosti potrebné pre posúdenie veci a vykonal dokazovanie, pričom dospel k správnym skutkovým a právnym záverom. V tomto smere sa odvolací súd v celom rozsahu stotožnil s dôvodmi napadnutého rozhodnutia v zmysle § 387 ods. 2 CSP. Uviedol, že v tomto prípade súd prvej inštancie rozhodoval o návrhu matky, ktorým žiadala upraviť práva a povinnosti rodičov k maloletému dieťaťu dôvodiac tým, že po odchode otca maloletého dieťaťa zo spoločnej domácnosti v roku 2019 sa nevedeli dohodnúť na úprave práv a povinností k maloletému P.. V priebehu tohto konania súd vykonal obsiahle dokazovanie, pričom dospel k záveru, že pre maloleté dieťa je najvhodnejší spôsob rozhodnutia o striedavej osobnej starostlivosti. Vychádzal najmä z toho, že

maloletý má dobrý citový vzťah k obom rodičom, títo sú schopní sa o dieťa v potrebnom rozsahu postarať a poskytnúť mu primeranú starostlivosť. Pokiaľ aj došlo zo strany matky k excesu, jej správanie nebolo také, že by bol ohrozený život alebo zdravie dieťaťa. Najmä z vyjadrení opatrovníka vyplynulo, že s dieťaťom bol viackrát vykonaný pohovor, pričom z jeho záverov je zrejmé, že dieťa má citový vzťah k obom rodičom a nebude mu na ujmu, pokiaľ bude starostlivosť realizovaná striedavo zo strany otca a zo strany matky. V tomto smere sa odvolací súd so závermi súdu prvej inštancie stotožnil. Je nepochybné, že od roku 2019, kedy otec dieťaťa opustil spoločnú domácnosť, sa matka riadne starala o maloletého a taktiež aj po úprave práv nariadením neodkladného opatrenia matka naďalej od stredy do nedele v týždni vykonávala samostatne starostlivosť o dieťa. V takomto rozsahu aj vo svojom odvolaní navrhol upraviť rozsah styku matky s dieťaťom samotný otec. Je zrejmé, že pokiaľ matka zvládne takúto starostlivosť, nie je opodstatnená obava, že by nezvládla starostlivosť po celý týždeň. Obaja rodičia navyše poukazujú, že nenamietajú, aby sa jeden alebo druhý v čo najširšej miere stretával s maloletým dieťaťom. Je všeobecne známe, že pre riadny vývoj dieťaťa je potrebné mať kontakt s oboma rodičmi a výchovou vplýva na neho nielen matka, ale aj otec ako mužský vzor v domácnosti. Odvolací súd sa stotožnil aj s lehotou štyri mesiace, ktorá má slúžiť k tomu, aby matka jednoznačne preukázala, že je spôsobilá sa o dieťa starať formou osobnej striedavej starostlivosti. Čo sa týka výšky výživného, súd prvej inštancie dospel k záveru, že pre riadne zabezpečenie potrieb maloletého dieťaťa v čase, pokiaľ bude u matky, je potrebné a možné zo strany otca poskytnúť výživné. Vychádzal pritom z príjmu otca, ktorý je vo výške 1 200 eur mesačne a z príjmu matky, ktorý je 860 eur mesačne. Okrem toho otec pracuje na dohodu ako rozhodca futbalových zápasov. Výživné neslúži na dorovnanie príjmu rodičov ako na to poukázal v odvolaní otec, ale má zabezpečiť pre dieťa podobné možnosti pre zabezpečenie všetkých jeho potrieb, či už sa bude nachádzať u matky alebo u otca. Od životnej úrovne rodiča sa musí odvíjať aj životná úroveň dieťaťa. Z odvolania otca nevyplývalo, pre ktoré dôvody by výživné bolo stanovené v rozpore so zásadami vyplývajúcimi z § 75 Zákona o rodine, teda že výživné by bolo v rozpore s potrebami maloletého dieťaťa, resp. možnosťami a schopnosťami rodičov. O trovách odvolacieho konania rozhodol súd podľa § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 52 CMP a konštatoval, že žiaden z účastníkov nárok na náhradu trov odvolacieho konania nemá.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu otec maloletého (ďalej aj „dovolateľ“) podal dovolanie, prípustnosť ktorého odôvodnil ustanovením § 420 písm. f) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) t. j. súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dovolanie odôvodnil aj ust. § 431 CSP tým, že v konaní došlo k vadám v zmysle § 420 písm. f) CSP pričom vada konania spočívala v nedostatočnom vykonaní dokazovania a nesprávnom postupe súdu vo vzťahu k odôvodneniu rozsudku odvolacieho súdu a s tým súvisiaceho posúdenia najlepšieho záujmu maloletého dieťaťa. Odvolací súd nedal odpovede na podstatné otázky nastolené v odvolaní, jeho závery sú nepresvedčivé, nezrozumiteľné a teda nepreskúmateľné (námietky týkajúce sa najlepšieho záujmu maloletého dieťaťa, nedostatky na strane matky, jej požívanie alkoholických nápojov, nedostatočného vykonania dokazovania vo vzťahu k výške výživného a nevykonania dokazovania vo vzťahu k druhej vyživovacej povinnosti otca k maloletému dieťaťu). Prípustnosť dovolania vyvodil aj z ust. § 421 ods. 1 písm. b) CSP, má za to, že otázka sledovania najlepšieho záujmu dieťaťa pri jeho zverení do starostlivosti rodiča a s tým súvisiace určenie výšky vyživovacej povinnosti rodičov nebola riešená v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu. Z uvedených dôvodov najvyšší súd žiada, aby napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Dovolanie podal otec vo veci upravenej v zákone č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CMP“). Vzájomný vzťah medzi CMP a CSP je vymedzený v § 2 ods. 1 CMP, podľa ktorého sa na konania podľa tohto zákona použijú ustanovenia CSP, ak tento zákon neustanovuje inak. Keďže CMP neobsahuje odlišnú právnu úpravu dovolania podaného vo veci starostlivosti súdu o maloletých (okrem pravidla ustanoveného v § 77 CMP, že odvolací súd nie je viazaný rozsahom dovolania vo veciach, v ktorých možno začať konanie aj bez návrhu) prípustnosť dovolania otca bola posudzovaná podľa ustanovení CSP.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie otca dieťaťa je procesne prípustné a zároveň aj dôvodné. Ak totiž dovolanie smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí z dovolacieho dôvodu uvedeného v § 420 CSP, potom existencia tohto dôvodu, t. j. existencia niektorej z tzv. zmätočnosťných vád uvedených v tomto ustanovení, znamená nielen splnenie podmienky prípustnosti dovolania, ale zároveň zakladá bez ďalšieho aj jeho dôvodnosť.

6. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Dovolací súd nesmie byť vnímaný ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu a to z akýchkoľvek hľadísk [viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/165/2017, 3Cdo/14/2017, 4Cdo/157/2017, 5Cdo/155/2016, 8Cdo/67/2017 (poznámka dovolacieho súdu: pokiaľ sa v ďalšom texte odkazuje v zátvorke na „Cdo“, ide o odkaz na rozhodnutie najvyššieho súdu príslušnej spisovej značky); podobne, pokiaľ sa v zátvorke uvádza „ÚS“, ide o odkaz na rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky príslušnej spisovej značky (ďalej len „ústavný súd“)]. Dovolací súd nie je súdom skutkovým, sám dokazovanie nevykonáva a dôkazy nevyhodnocuje. Dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP). Dovolací súd nie je viazaný rozsahom dovolania vo veciach, v ktorých možno začať konanie aj bez návrhu (§ 77 CMP).

7. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšej inštancie, sa v civilnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania. Otázka posúdenia, či sú, alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu (3Cdo/42/2017, 4Cdo/95/2017, 5Cdo/87/2017, 8Cdo/99/2017).

8. Dovolacím dôvodom vytýkaným dovolateľom tzv. vada zmätočnosti upravená v § 420 písm. f) CSP, z ktorého vyplýva, že dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

9. Hlavnými znakmi charakterizujúcimi procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP sú zásah súdu do práva na spravodlivý proces a nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nezávislom a nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; jeho integrálnou súčasťou je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti). Porušením práva na spravodlivý proces v zmysle uvedeného ustanovenia zákona treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu

nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (viď rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. 251/03).

11. Dovolateľ odvolaciemu súdu vytkol, že jeho právo na spravodlivý proces bolo porušené v dôsledku nedostatočného odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu, jeho závery sú nepresvedčivé, nezrozumiteľné a aj nepreskúmateľné.

12. Dovolací súd poukazuje, že z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva aj z rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva, že základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy aj právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v sebe zahŕňajú aj právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 383/2006). Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nepopierajú zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces, nie sú svojvoľné, neudržateľné a nie sú prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov. Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojej judikatúre opakovane zdôraznil, že nezávislosť rozhodovania všeobecných súdov sa má uskutočňovať aj v ústavnom a zákonom procesnoprávnom rámci, ktorý predstavujú predovšetkým princípy riadneho a spravodlivého procesu. Jedným z týchto princípov predstavujúcich súčasť práva na spravodlivý proces a vylučujúcich ľubovôľu pri rozhodovaní je aj povinnosť súdu presvedčivo a správne vyhodnotiť dôkazy a svoje rozhodnutia náležite odôvodniť (I. ÚS 243/2007), pritom starostlivo prihliadať na všetko, čo vyšlo počas konania najavo, vrátane toho, čo uviedli strany sporu. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí rovnako ako závery, ku ktorým na ich základe dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z materiálnej ochrany zákonosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov - od 01.07.2016 strán sporu (IV. ÚS 1/2002, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09, I. ÚS 501/11). Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva aj povinnosť súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (I. ÚS 46/05, II. ÚS 76/07, obdobne Kraska c/a Švajčiarsko z 29. apríla 1993, Séria A, č. 254-B, str. 49, § 30). Inak povedané, judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 09. decembra 1994, séria A, č. 303 - A, s. 12, § 29, Hiro Balani c. Španielsko z 09. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998).

13. Dovolateľ tiež tvrdí, že procesná vada podľa § 420 písm. f) CSP spočíva aj v nesprávnom hodnotení dôkazov, v nedostatočnom vykonávaní dokazovania, dovolací súd nevykonal vo veci pojednávanie, v nesprávnom postupe súdu vo vzťahu k odôvodneniu rozsudku odvolacieho súdu v súvislosti posúdením najlepšieho záujmu maloletého dieťaťa. Je názoru, že dovolací súd nedal odpovede na podané odvolacie námietky týkajúce sa správania matky maloletého, jej užívania alkoholických nápojov v prítomnosti maloletého, nedostatočného vykonania dokazovania vo vzťahu k výške výživného zo strany otca.

14. Dovolací súd upriamuje pozornosť na to, že právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že súdy po vykonaní dôkazov a ich vyhodnotení zistia skutkový stav (resp. v mimosporových konaniach skutočný stav) a po výklade a použití relevantných právnym noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo že boli prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04). Kým navrhovanie dôkazov je právom a zároveň procesnou povinnosťou účastníkov konania, len súd rozhodne, ktorý z

označených (navrhnutých) dôkazov vykoná (tu porovnaj § 185 ods. 1 CSP). Uvedené predstavuje prejav zákonnej právomoci súdu korigovať návrhy účastníkov na vykonanie dokazovania, sledujúc tak rýchly a hospodárny priebeh konania a súčasne zabezpečenie toho, aby sa zisťovanie skutkového (skutočného) stavu dokazovaním držalo v mantineloch predmetu konania a aby sa neuberalo smerom, ktorý z pohľadu podstaty prejednávanej veci nie je relevantný. V prípade, že súd odmietne vykonať určitý účastníkom navrhovaný dôkaz, je jeho zákonnou povinnosťou v odôvodnení rozhodnutia uviesť, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy (§ 220 ods. 2 CSP a I. ÚS 350/08).

15. Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu vyplýva, že pre maloleté dieťa je najvhodnejší spôsob rozhodnutia o striedavej osobnej starostlivosti. Vychádzal z toho, že maloletý má dobrý citový vzťah k oboj rodičom, títo sú schopní sa o dieťa v potrebnom rozsahu postarať a poskytnúť mu primeranú starostlivosť. Uviedol, že pokiaľ došlo zo strany matky k execu, jej správanie nebolo také, že by bol ohrozený život alebo zdravie dieťaťa. Stotožnil sa aj s lehotou štyri mesiace, kedy bolo maloleté dieťa zverené do starostlivosti otcovi, a táto lehota mala byť postačujúcou, aby matka jednoznačne preukázala, že je spôsobilá sa o dieťa starať formou osobnej striedavej starostlivosti.

16. Obsah dovolania otca zreteľne naznačuje, že otec namietal nedostatok odôvodnenia rozhodnutí súdov nižšej inštancie, predovšetkým napadnutého rozsudku (tiež jeho neodôvodnenosť, neudržateľnosť a nepresvedčivosť), a najmä na výhrade nedostatočného zdôvodnenia najlepšieho záujmu maloletého na súdom zvolenej forme striedavej starostlivosti o dieťa, predovšetkým vzhľadom na zistené nedostatky na strane matky, jej nadmerného požívania alkoholických nápojov aj v prítomnosti maloletého čo u neho vyvoláva pocit strachu, neistoty, vtedy chodí žalovať susedom na mamu a aby zavolali otca.

17. V korelácii s danou dovolacou námietkou najvyšší súd akcentuje, že faktické a právne zdôvodnenie rozsudkov nižších súdov musia byť primerane obsiahle. Odvolací súd sa vysporiada ako s faktami, tak aj s právnou argumentáciou súdov nižších inštancií, rovnako ako s návrhmi predloženými od/dovolateľom. Odvolací súd sa musí zaoberať argumentmi od/dovolateľa.

18. Otec maloletého už v priebehu odvolacieho konania v odvolaní namietal, že rozhodnutie súdu o zverení maloletého po období 4 mesiacov do striedavej starostlivosti bolo vydané bez toho, aby súd vzal do úvahy najlepší záujem dieťaťa, z odôvodnenia a právneho názoru súdu prvej inštancie vyplýva, že hoci matka opakovane a podstatným spôsobom zlyhala v starostlivosti o maloletého, súd považuje za potrebné dať matke šancu a zveriť maloletého do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov. Tiež namietal, že sa súd nevysporiadal so závermi, ku ktorým dospela psychologička ÚPSVaR Martin dňa 21. septembra 2022 kde uviedla, že maloletý má väčší pocit istoty a bezpečia v domácnosti otca a že maloletý je zaťažovaný strachom a obavami v situáciách, keď matka je pod vplyvom alkoholu. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia badať, že súd svojim rozhodnutím viac chráni matku, ktorej má snahu dať ďalšiu šancu ako najlepší záujem maloletého, ktorý má byť v konaní podstatným a rozhodujúcim kritériom pri posudzovaní.

19. Dovolací súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že rozsudok odvolacieho súdu nespĺňa vyššie uvedené kritériá pre odôvodňovanie rozhodnutí v zmysle § 393 ods. 2 CSP v spojení s § 220 ods. 2 CSP a je zmätočný. Podľa dovolacieho súdu v odôvodnení rozhodnutia odvolacieho súdu absentuje jasná odpoveď prečo po období 4 mesiacov kedy bol maloletý zverený do starostlivosti otca, zveril maloletého do striedavej starostlivosti oboch rodičov bez toho, aby nariadil pojednávanie a zistil, či sa pochybenia a zlyhania matky odstránili a či matka jednoznačne preukázala, že je spôsobilá sa o dieťa starať formou osobnej striedavej starostlivosti. Dovolací súd zdôrazňuje, že vo veciach starostlivosti súdu o maloletých možno v odvolacom konaní uvádzať nové skutkové tvrdenia a predkladať nové dôkazné návrhy (§ 63 CMP). Súd je povinný zistiť skutočný stav veci a vykonať aj iné dôkazy, ako navrhli účastníci, ak je to na zistenie skutočného stavu veci potrebné (§ 35 a § 36 CMP). Z postupu odvolacieho súdu nevyplýva, že by k danému postupu pristúpil, čo zakladá neželaný informačný deficit skutočného stavu veci.

20. Podľa prvej vety čl. V zákona o rodine, záujem maloletého dieťaťa je prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. Posúdiť najlepší záujem dieťaťa v každom

jednotlivom prípade je primárne úlohou vnútroštátnych orgánov, ktoré majú výhodu priameho kontaktu s dotknutými osobami. Preto majú určitú mieru voľnej úvahy, avšak Európsky súd pre ľudské práva preskúmava podľa dohovoru rozhodnutia, ktoré tieto orgány prijali pri výkone svojej právomoci. Článok 8 obsahuje aj procesné záväzky a vnútroštátny rozhodovací proces musí byť spravodlivý a umožniť všetkým zúčastneným sa k veci plne vyjadriť. Súd musí dôkladne preskúmať celú rodinnú situáciu (faktory skutkové, citové, psychologické, materiálne, či zdravotné) a urobiť vyvážené a rozumné posúdenie dotknutých záujmov a pritom mať neustále na pamäti nájdenie najlepšieho riešenia pre maloleté dieťa. V právnej teórii neexistuje definícia najlepšieho záujmu maloletého dieťaťa pre rozmanitosť života, prax ale ukazuje množstvo dôvodov, ktoré treba súdmi vyhodnotiť, aby bolo správne rozhodnuté v konečnom dôsledku o tom, či je v najlepšom záujme dieťaťa aby bolo zverené do striedavej starostlivosti oboch rodičov. V tejto súvislosti je treba poukázať na Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho najlepšieho záujmu (Čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa) vydaný 29. mája 2013 Organizáciou spojených národov, Výborom pre práva dieťaťa, v časti V - Implementácia: posúdenie a určenie najlepšieho záujmu dieťaťa, A bod 48 „Posúdenie a určenie najlepšieho záujmu je jedinečnou činnosťou, ktorú je treba uskutočniť v každom jednom prípade vo svetle konkrétnych okolností každého dieťaťa alebo skupiny detí, či detí všeobecne“.

21. Podľa jedného zo základných princípov mimosporového procesu vyjadreného v čl. 4 Civilného mimosporového poriadku, ak je účastníkom konania maloleté dieťa, koná súd v jeho „najlepšom záujme“. Inými slovami, objektívnym explicitne stanoveným zákonným kritériom pre rozhodnutie vo veci maloletého je „záujem maloletého dieťaťa“, čo korešponduje s podstatou a účelom základného práva maloletého dieťaťa na rodičovskú výchovu a starostlivosť a tomuto právu zodpovedajúcemu základnému právu obidvoch rodičov na starostlivosť a výchovu o svoje dieťa. Obsah týchto práv je homogenizovaný nielen v práve, ale súčasne aj v povinnosti na sústavnú starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj dieťaťa v zmysle ustanovenia § 28 ods. 1 písm. a) zákona o rodine. Pokiaľ teda ide o záujem maloletého dieťaťa, súd musí vyhodnocovať a zdôvodniť nielen mechanicky a formálne, ale s ohľadom na in concreto okolnosti spočívajúce v danosti prípadne v absencii nielen „technických“ podmienok na výchovu, starostlivosť a všestranný vývoj maloletého (bytové predpoklady, dochádzka do školy alebo na voľnočasové aktivity, lekárska starostlivosť a pod.), ale aj vzhľadom na emocionálne (či už pozitívne alebo negatívne) väzby maloletého ku každému z rodičov.

22. V zákone o rodine sa od 1. januára 2016 (pozri zákon č. 175/2015 Z. z.) rozšírili základné zásady rodinného práva a okrem iného ustanovili kritérium „najlepšieho záujmu dieťaťa“, ktoré je prvoradým hľadiskom rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. Napriek tomu, že čl. 5 zákona o rodine príkladmo uvádza kritériá, ktoré sa zohľadňujú pri určovaní a posudzovaní záujmu maloletého dieťaťa, pričom na záujem dieťaťa odkazuje niekoľko ustanovení normatívnej časti zákona o rodine (napr. § 23, § 24, § 44, § 54, § 59), ako i ustanovenia osobitných predpisov (napr. zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele, nový zákon č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a pod.), tento pojem nebol doposiaľ definovaný a neboli stanovené ani jeho určujúce kritériá.

23. Je preto podľa dovolacieho súdu namieste poukázať na to, že čl. 3 odsek 1 Dohovoru o právach dieťaťa (ďalej len „Dohovor“) zaručuje dieťaťu právo na posúdenie jeho najlepších záujmov a ich prvoradé zohľadnenie pri akýchkoľvek krokoch alebo rozhodnutiach, ktoré sa ho týkajú, tak vo verejnej, ako aj v súkromnej sfére. Toto právo vyjadruje jednu zo základných hodnôt Dohovoru. Výbor pre práva dieťaťa (ďalej len „Výbor“) označil článok 3 ods. 1 za jednu zo štyroch základných zásad Dohovoru pre interpretáciu vykonávania všetkých práv dieťaťa a aplikuje ju ako dynamickú koncepciu, ktorá si vyžaduje posúdenie primerané konkrétnemu kontextu.

24. Podľa Všeobecného komentára č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho najlepšieho záujmu (čl. 3 ods. 1), prijatého Výborom na jeho šesťdesiatomdruhom zasadnutí (14. január - 1. február 2013) je pojem „najlepší záujem dieťaťa“ nesmierne komplexný a jeho obsah treba stanovovať podľa konkrétnych prípadov. Zákonodarca, sudca, správny, sociálny alebo školský orgán budú schopní práve prostredníctvom výkladu a vykonávania čl. 3 ods. 1 v súlade s ostatnými

ustanoveniami Dohovoru vyjasniť pojem a použiť ho v konkrétnej situácii. Najlepší záujem dieťaťa je však zároveň pojmom pružným a adaptabilným. Treba ho prispôbiť a definovať podľa konkrétnej situácie dotknutého dieťaťa alebo detí, zohľadniť pritom ich osobný kontext, situáciu a potreby. Pri jednotlivých rozhodnutiach je potrebné posúdiť najlepší záujem dieťaťa a určiť ho vo svetle špecifických okolností situácie konkrétneho dieťaťa.

25. Dohovor vo svojom čl. 3 reflektuje skutočnosť, že akokoľvek možno považovať za prirodzené a žiadúce, aby dieťa bolo vychovávané svojimi rodičmi, nemožno odhliadnuť od toho, že i dieťa samotné je bytosťou jedinečnou, obdarenou neodňateľnými, nescudziteľnými, nepremlčateľnými a nezrušiteľnými základnými právami a slobodami, teda bytosťou, ktorej by sa malo dostať pri jej vývine toho najlepšieho, totiž toho, aby vyššie uvedené atribúty nezostali prázdnyimi slovami (nález ÚS ČR sp. zn. IV. ÚS 695/2000 z 19. apríla 2001 (N 66/22 SbNU 83).

26. Vo vzťahu k namietanej zmätočnosti rozhodnutia odvolacieho súdu sa dovolací súd priklonil k argumentácii dovolateľa, že odvolací súd svoje rozhodnutie neodôvodnil dostatočne a preskúmateľným spôsobom. Tým došlo k porušeniu práva dovolateľa na spravodlivý proces, preto je dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP nielen prípustné, ale aj dôvodné a napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu je potrebné zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

27. Dovolací súd nad rámec uvádza, že inštitút striedavej výchovy nemôže existovať tam, kde partneri spolu nekomunikujú, sú v konflikte, nepekne sa k sebe správajú. Striedavá výchova môže byť rešpektovaná iba tam, kde sa rodičia vedú dohodnúť. Dieťa nesmie byť rukojemníkom, ani zbraňou nezrelých rodičov. Ak sa rodičia nevedia rozumne dohodnúť, procesy sa naťahujú na roky, trpia deti, rodičia nemajú čas ich vychovávať, lebo tvoria dôkazy pre proces, čo je pre nich často likvidačné ekonomicky i sociálne. Prax vykazuje, že na želania detí sa prihliada veľmi málo. Dieťa sa stáva rukojemníkom, prostriedkom, nástrojom na vybavovanie si nedoriešených rodičovských sporov. Dôsledky na vývin dieťaťa, na jeho zdravotný stav sú veľmi vážne a mnohokrát nezvratiteľné. Názory a stanoviská dieťaťa sú dôležitým faktorom pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa (nielen v kontexte poručenských sporov). Podľa výsledkov zahraničných výskumov, deti zvyčajne vyjadrujú túžbu, aby ich názory a myšlienky odborníci počuli. Hoci sa v aplikačnej praxi súdov niekedy objavuje zdráhanie vypočuť názor detí s odôvodnením, že pre deti je účasť na súdnych konaniach stresujúca, ukazuje sa, že deti stoja o využitie práva vyjadriť svoj názor. Možnosť vyjadriť svoje názory v poručenských sporoch znižuje vplyv iných stresorov na tieto deti a má na deti pozitívny vplyv aj vtedy, keď ich želania nie sú splnené. V aplikačnej praxi súdov ako aj orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa pri úvahách o tom, či sú vyjadrené názory detí hodnoverné, neraz objavujú predsudky, nezriedka sytené argumentáciou, ktorá je vlastná kontroverznej teórii o tzv. syndróme zavrhnutého rodiča. V mnohých prípadoch, najmä ak dieťa odmieta jedného z rodičov, sa neopodstatnene predpokladá, že je k takémuto postoju manipulované rezidenčným rodičom. Takýto predpoklad opomína skutočnosť, že deti môžu byť nielen vtáňované do konfliktov rodičov, ale môžu do konfliktu aj aktívne vstupovať vlastným autentickým postojom, na vytvorení ktorého sa môže podieľať množstvo faktorov. Právny rámec, ktorý vymedzuje najlepší záujem detí je v zásade dobrý, zlyháva však realizácia v praxi, jeho prenos do reality detí a rodičov v kríze.

28. Vzhľadom na dôvod zrušenia napadnutého rozsudku dovolací súd nepristúpil k posúdeniu opodstatnenosti argumentácie dovolateľa, týkajúcej sa nesprávneho právneho posúdenia vecí odvolacím súdom. Postupoval v súlade s rozhodovacou praxou odvolacieho súdu, ktorá sa ustálila na názore, že v prípade dôvodne namietanej vady zmätočnosti ide o procesnú nesprávnosť, pri ktorej je predčasné posudzovať otázky súvisiace so správnosťou právneho posúdenia vecí (1Cdo/166/2017, 2Cdo/88/2017, 3Cdo/146/2018, 4Cdo/191/2018, 5Cdo/29/2016, 8Cdo/70/2017).

29. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom odvolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách odvolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). O trovách odvolacieho

konania preto rozhodne odvolací súd.

30. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.